

HRVATSKA RIEČ

Predplatna cena: na godinu K 12. — Za pò godine K 6. — Za Sibenik na godinu donasjanjem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12 suviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Sibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 16 para peti redak ili po pogodbi, te se primaju samo oni, koji se unapried plate. — Priobćena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po peti redak. — Neankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi ne vraćaju

NAD JEDNIM GROBOM . . .

Bio je pozdravljen kao prvi domaći sin na stolici dalmatinskih namjestnika s toliko simpatija, čežnja i nada. Utrle mu put izvješćene afere, u kojima igrala ulogu čast Dalmacije i Dalmatinaca samo za to da se prikrije nevište podstrekača onog glasovitog momenta kada je barun Handel izbačen iz saborne sv. Antuna. Ulazio je dakle kò željkivani Mesija ovog tužnog uda Hrvatske, ne po drumovima nelzoranim već po čilimim prostirima, dočekan palmama međustranačkog primirja.

Prvi, koji ga nesmiljeno prikovao na obitužničku klupu, bio je otac „Slobode“, koji mu u nastupnom svom govoru u parlamentu podmetnuo nogu sa željom, da ga „nesposobnoga zamieni koji moderan čovjek, dobromisleći Austrijanac, ma bio i Niemac“. Sada „Sloboda“, kada je pao, žali za njim i zaboravljajući nekavalirštinu svog šefa u bečkom parlamentu prikazuje Nardellia žrtvom „Sibenskih Nastića“. Tek je demokratsko glasilo zaboravilo da iznese ta nastićevska djela naših prvaka, u bojazni valjda da prebirući po zadarskim arhivama ne izbaci na svjetlo špijunaške dokumente svoje okoline.

Mi bismo najradije da ne prekapamo grobova, pogotovo ne kada je rieč o domaćem čovjeku, da udarajući po njemu ne padne mraz i na naš obraz. Htjeli bi da prvi domaći namjestnik nesmetano proživji stare dane u svojoj villi u Trstenom, prepuštajući povjesti da ona kaže svoju; o primjeru koji govori, kakvi domaći sinovi ne smiju da budu; ali izazvani farizejšinom i bezstidnošću naših protivnika, oprostiti ćemo se s njim, kako je već običaj oprastati se s ljudima, djelovanje kojih pedrgnutu je javnoj kontroli.

„Narodni List“ ostao je u rezervi, čekajući kakav će vjetar dunuti, izbaciv ipak svoje topove kroz „Obzor“ i „Slobodu“ na grofa Attemsa kao budućeg namjestnika. Otvoreno navali na sadašnjeg podnamjestnika „Narodni List“ imao bi srca, da se uz naslov podnamjestnika ne veže i onaj „cum iure successionis“. Da diplomacija „Narodnog Lista“ nije navina, dokazuje i najnoviji šapat koji ide od usta do usta i kaže, da će utvara slediti dra. Trumbića i prekinuti — bar na oko — sa demokratima, da bude spremna i novom namjestniku ponuditi svoje usluge. „Sloboda“ je čak u času

zaboravi bila zlobna je prišla dru. Trumbiću da je izveo poznati svoj udar sa protukandidaturu u Splitu nakon što je osjetio da je barun Nardelli za pad dozrio, a potom da je stavljeno na kocku i Nardellievo čedo utvaraško-demokratske mesalliance.

Čudno li mora biti pri srcu prvom domaćem namjestniku gledajući kako se njegovi najbliži žure da se presele novom gospodarju još prije nego je formalno utrnuo njegovo gospodarstvo! A učinio je za njih toliko da su postali absolutni gospodari položaja, sinekura i časti, da je jedna cielea stranka, predstavnica većine naroda, ostala izvan zakona. A kada bi glas nezadovoljstva većine naroda doprò i do Beča, ministri bijahu umireni uvjeravanjem da su pravaši buntovnici i da traže od vlade bezzakonja.

Ali barun Nardelli — kličie koalicionaško novinstvo — bio je narodan čovjek, i u potvrdu toga pozivlju se na njegovu akciju za gospodarsko podignuće Dalmacije i na njegove jezične naredbe. Razglašenu gospodarsku akciju vidjesmo na obitužničkoj klupi, i više od te slike ne trebamo. A jezične naredbe — i onake kakve su — nisu nastale čijom susretljivošću ili pravednosti, nego silom okolnosti koje stvorile napor i stradanja narodnih ljudi u državnoj službi, koji bi i bez kojekakvih naredaba — via facti — bili doveli zemlje do pripadajućeg mu položaja, a svakako i korisnije i častnije! Glasilo talijanaške stranke ima i predosta razloga kad žali odstup Nardelliev sjećajući se njegovog zauzimanja za talijanski jezik u vrijeme pregovora koji predhodise jezične naredbe. Ima razloga da žali, jer sam najbolje znae, kako je barun Nardelli kod svih događajia u Zadru igrao ulogu Pilata — veli to i sam „Obzor“ — i da je trebalo da na namjestništvo dalmatinsko dodje jedan tudjinac, da u glavnom gradu zemlje bude dozvoljeno izkrcanje dalmatinskim Sokolima na prolazku za Zagreb.

Ima ih te odstupajućeg namjestnika slave kao narodnog čovjeka i zato, jer je za poznatog veleizdajničkog procesa oponirao Rauchu i nije dozvolio jednaki proces i u Dalmaciji. S istih razloga i bosanski Srbi uzdižu ministra financija i upravitelja Bosne baruna Buriana, Magjara. Govoreć tako zaboravljaju o čem su prije toliko galamili, da je naime onaj proces uođe Beča. Logično, Nardelli je oponirao Beču, radio proti željama Beča, a ipak je i dalje ostao na

vladi! Trebalo je tek da se dignemo mi, a da prvi domaći namjestnik ne uzmogne dalje vladati proti volji Beča! Bilo je dosta da jedan naš zastupnik u parlamentu obrvama makne a da se strese palača sv. Šimuna i poklopi karijalite na Zemaljskom Odboru!

U barunu Nardelliu pada predstavnik jednog sistema, pod kojim je pravda često spavala. Nije tek slučaj da je spavala baš onda kada se radije o nama. A mi bismo htjeli, da geslo siedoega vladara „pravičnost temelj kraljevstvu“ bude ravnalom svim državicima, i onda kada se radi o nama — pravašima.

Obežaćenje hrvatskog sveučilišta.

Zagreb, 4 listopada.

(Alma). Pred nekoliko mjeseci vaš je list alarmirao hrvatsku javnost vieću o namjerovanom Tomašjevom atentatu na hrvatsko sveučilište podijeljenjem venieae legendi dru. Aleksa Iviću. Stvar je za neko vrijeme bila utihnula, da sada, o otvoru zimskog semestra, izbije kao gotova činjenica. Dekret je gotov i dr. Aleksa Ivić, čovjek skroz nesposoban, predavač će na hrvatskom sveučilištu južno-slavonsku povjest, naravski u duhu srbsko-radikalnom koji ne priznaje Hrvata, a danas-sutra postigne i profesorsku stolicu.

Aleksa Ivić je neki profesor, ali bez profesorskog ispita, kog nije bio u stanju da položi; nije dakle vriedan niti da bude supletnom na kojoj nižoj gimnaziji, jer i ondje bi ga, kad nakon dvie godine ne bi položio profesorski izpit, morali kao nesposobnog dopustiti.

Valjda ste željni čuti što o njegovom radu na polju historije? Ciele mu posao iz južno-slavske povjesti u nekkakvim radnjama o seobi Srba. Kakove su te radnje, dokazaše profesori srbske historije na beogradskom sveučilištu, kada je Aleksa Ivić na osnovu tih radnja nio postati docentom na srbskom sveučilištu. Ivić je od sramote pred sudom beogradskih profesora morao upravo pobjeći.

Ali što nije mogao da probavi Beograd mora da probavi Zagreb. Na osnovu onih istih radnja, radi kojih ga beogradski profesori diskvalificiraae, Aleksa Ivić traži mjesto docenta na našem sveučilištu. I Tomašić mu daje, jer se je Ivić pokazao zaslužnim za magjarsku stvar u Hrvatskoj tim što se upregu u Tomašićeva kuća, dao se birati u sabor i delegaciju i čak bio spreman da u duhu magjarsko-srbsko-radikalnom zastupa Hrvatsku na interparlamentarnoj konferenciji u Rimu!

A naši sveučilištni profesori zar će moći da mirno podnose ovakove škandale i budu skupa sa jednim ivićem ?!

IZMEDJU ŽIVOTA I SMRTI.

Iz talijanskoga preveo DON MARKO VEŽIĆ.

(Nastavak).

Medjutim se dokotrija zima i ona sobom dovede na buljke svečanosti, kazališta i sličnih zabava.

Gjildi je u neke počelo dodijavati, što se privorena u bolesničinoj sobi, nastavila sprovođiti obilat dio dana, a i još jače, što se gatika jače zamrsila, nego je to ona isprvice mislila, pa očuti, da joj je iznovice nužno za zalaziti u društva. Stoga proriedi zalazak u Silvanievu obitelji, a to još spremnije, što se mogla namjeriti na grofa po kazališima, pošto grofica nije htjela, da je u onoliko skućen i prigoničava je, da se na prigode zabavom razabere. Što je do Julije, pa da i je bila zadovoljna, što urjedje vidja Gjildu, boćilo ju je, jer je znala, da se njezin muž susreće s njome na zabavama i po kazalištima, a to joj je bilo obnavljalo.

Ondje, spružena na postelji, a u svakoj žutli bolesna, zuri u suparnicu ko cviet svjež, a još je gztavijava sa bogastva i alem-kamenja, kako prilieće poput leptirice sa zabave na zabavu, pa svoga muža, kome ne dodija lako, što je može promatrati i svedjer je uza nju. Pozatim joj se pričini, da ih vidi u vrtlogu plesa, ne razmišljajući se o drugome već o milinju, da su jedno uz drugo, na osami, a ne milju na udarcu njezinih pogleda. Na taku bi jandica

promisao žešće muke očutila, nego li su joj bile boli, koje su je neprestance kidale.

Koliko li to ona ne bi puta, da se nije na kćer promišljala, podvostručila obroćie otrova, što su joj pri ruci, da joj trnu zaplamsaje boli! Koliko li se puta nije razmjestila, da će, na, pridvojiti obroćie morfina ili arsenika, da za uvijek zaspe i više ne podnosi! Nu promišljala se na sudbinu svoje Line i iznovice je zavoljela življenje, da živi za nju.

— Dok bude mene žive, ne će upasti u njezine ruke! — kosurla ona. — Znam ja, da me ona želi mrtvu vidjeti; kad bi joj bilo naručito do amo se zalećeti i otrovati me, da se može preudati za moga muža, na blaženstvu bi ona plivala. Ali ja ću živjeti uznoš njojzi, a za ljubav svoje kćeri.

Odučila bi, da će se pokoravati liečnikovima naredbama i u svaku uprieti, da produlji svoje življenje.

Iza što se grof podao veselu životu, svedjer je bio mrmoran; svaka i najmanja doticala je, da plane i zbog trčarija po kući bi bućio.

Netom bi ga kćerka zapazila, da pomirene dolazi, brže bi bolje saliečala u majčino krioće, da se sakrije i broji joj:

— Da ti je vidjeti, namrgodjen li je danas čafo! Ja mu usigurno ne ću ni tamo se; mene je strah.

A grofica, pa da i nije znala za razlog, opet je bila zadovoljna, što joj je muž zlovoljan.

Mora da je to: grofu se vrze po pameti koja misao, a ta ne može odkle amo, već zbog gospođe Gjilde. I zazbilj, netom mu koji posao ne podje po njegovu čefu, o sve se i svakoga objesi, ko da su svi vinovnici njegove zlogodine. Izvrtò bi, da je objed rdjav i prigovaraj kuhaću, da je mala drzovita i izdirlj se na nju. I nad ženom bi skršio štap, da nije sa samilosti na onaku je od bolesti satrvnuo.

Juliju rznosila želja, da sazna za pravi razlog ovoj mrzovolji, a kad od njega nije mogla ništa saznati, jer se on nije bio navodan u sličnim prilikama nikome odati, pa čak ni ženi, ona se onda postara na dvoru se razpitati.

I unapried bi primala dobre i iskrene prijateljice, koje su na prigode prilazile, da je pohode i pričale bi joj novosti, koje se gradom rznosne. Tim načinom saznade, kako po zabavama gospođja Gjilda ima rpu udvarača, kako se ona s jednim našali, a na drugoga se namisnje, a sve ih zabavljala i čak se glasa, da se ona nakanila razkrsiti se s udovištvom i još brže, što je medju njezinim obožavaocima profesor, za koga bi reći, da je uzazbilj zaljubljen u njezinu ljepotu.

Grofica osta blažena, kad oču te viesti i sama sebi stade razjašnjivati muževlju zlovolju, a potajice je i nadu gojila, da će se Gjilda kroz kratki zeman odlučiti poći za muža i tako je izpriprostiti móre, koja ju duši, ko i tjeskobe sa sudbine vlastite kćeri.

Sibenik, 7 listopada.

Naše željeznice i naša saborska većina. Imamo u Splitu željezničko vieće, koje proždire zemlji liepe novce, a ne daje o sebi glasa. Glavno je, da je kojemu sretniku priskrbljena dobra sinekura, a bavit se željeznicama u doba aeroplana niti je pribroćno niti u duhu vremena.

Tako smo doživjeli, da u času, kada su željeznička pitanja aktualna, Dalmacija šuti. Da nije bilo naših zastupnika u hrvatsko-slavonskom klubu, ne bi se nitko za nas oglasio.

Pruga Aržano-Bugojno čeka još uvijek na svoje ostvarenje i ako je pruga Sarajevo-Uvac, koja je junctimom bila vezana na gradnju pruge Aržano-Bugojno, već davno predata prometu. Ovakovo izigravanje nastoji se opravdati velikim tehničkim poteškoćama, a doista samo su politički razlozi po sriedi.

Pruga Ogulin-Knin kao da će ići istim putem lažnih obećanja, zavaravanja i nedostojne političke špekulacije. Gradnja lieke željeznice osigurana je god. 1907. nagodbenim zakonima. Gradnja magjarske pruge Odeberg-Košice vezana je uz gradnju pruge Ogulin-Knin. Magjari međjutim ne propuštaju prigode, a da izgraju zakon. Gospodarska kriza u Austriji pružila im priliku i oni vežu svoje pristajanje na uvoz argentinskog mesa uz uvjet, da im se dozvoli gradnja pruge Odeberg-Košice bez obzira na prugu liku.

Da u Austriji imade faktora, koji će se pokloniti ovom zahtjevu Magjara, dokazoj je i konferencija trgovinskih komora obrđzavana u Beču dne 27. rujna. Pao je na njoj predlog, da se za dozvolu uvoza mesa iz balkanskih zemalja napusti lieka željeznica. Proti tome ustao je tajnik gradačke komore dr. Kamenički, a podupro ga samo izaslanik ljubljanske komore. Dalmatinske trgovačke komore nisu bile zastupane. I predlog je primljen, a naravski da su proti našim interesima glasovali iz slavske solidarnosti i braća Česi.

A gdje su bile naše trgovačke komore Zadra, Splita i Dubrovnika, osobito ove dvie, koje su u rukama utvaraške većine, koja je prva dužna u svakoj prigodi interese zemlje zastupati? Zašto glasovito željezničko vijeće nije malo potjeralo one bećutne mase?

Doći će valjda opet pred sabor pitanje o subvenciji tom željezničkom vijeću i hoćemo da vidimo one zastupnike, koji će odobriti ne razspanje ma pravu krađu narodne muke.

Da joj je mogućno i te kako bi se dragovoljno ona glavom zavrla medju nje, da opremi Gjildino i profesorovo vjenčanje.

A i neka je gospođja Gjilda bila u velike zavrljena burnim živovanjem, oko koga se zavrlcela, opet se na prigode vidjala u Silvanijevoj kući, a jednom se zgodom povjeri grofici i izpriповieda joj, da joj se nude prilike za udaju, nu ni na jednu nije pristala, pošto joj se čini, da bi iznovičnom udajom nanijela krivicu svome biednome mužu.

Naprotiv ju je Julija nukala, da primi one ponude, pripominjuć, da usigurno onako mlada ne može do smrti ostati udovicom, i da je uahnije ne propuštati dobru prigodu.

— He, — nadovezala bi Gjilda — to je istina, da mi je slabo i nesretna sam. Moje srce čezne za ljubavlju, od nužde mi je, da imam uza se što draga čeljadeta. Ti mi ne ćeš vjerovati, da, pa koliko ti, zemann je, bila bolesna i trzana, opet bi se ja s tobom promienila. Imati uza se ljubljena druga, imati obožavanu kćerku, to je neizkazana blagodat, koja se ciglo onda može procieniti, kad se nema.

— E pa neka je tako. Odući se, vidiš da je ciglo do tebe.

— Ma kad mi se čini, da bih naniela krivicu svome jandnomu mužu. A pa da ti kažem po pravici, još niesam našla ni svoga ideala.

(Svršit će se.)

Tomašić štrajkuje. Starčevićanski zastupnik gosp. Stjepan Zagorac u svojem glasilu „Podravska hrvatska straža“ piše odulji članak o političkom položaju, pa među inim veli: „Kako nam saobćuju ljudi, koji su u to upućeni, predao je ban Tomašić, prije nego je nastupio svoj dopust, magjarskom ministarstvu spomenicu (memorandum) od 22 točke uz izjavu, da on ne će vršiti ni jednoga banskoga čina ili funkcije, dok ministarstvo ne izjavi, da one točke prihvaća i da će ih provesti. I zbilja od onda on ne će da se u isto mješa, pače je podbanu Cavraku zabranio, da mu išta saobćuje od vladinih posala. Tako je za pravo

banom danas g. Čvrak i zato on svaki čas trči u Peštu na konferenciju. Dakle ban Tomašić štrajkuje.

Ministar predsjednik Herdevary rado bi Tomašića održati, ali se ne usudjuje izpuniti njegove zahtjeve, a Tomašić ne će bez toga da ostane. Ova luda i bezglava kampanja, koju su Magjari digli proti Tomašiću, svršiti će tako, da ne će ni jedan njegov zahtjev biti prihvaćen, a možda će i njega samoga prisiliti, da prikos ovima ostane na banskoj stolici a bez izpunjenja onih zahtjeva. Tako će se opet ova hajka svršiti na štetu Hrvatske“.

TURSKO-TALIJANSKI RAT.

Politika „mirnog prodiranja“ poštedila je zadnjih 30. godina evropski kontinent strahota rata. Grčko-turski rat god. 1897 neznačajna je epizoda, koja nije bila kadra da poremeti evropskog ravnovjesja. Mješite zviždokom taneta i bojnim ladjama, danas se osvaja željeznicama, trgovačkim linijama, tarifanom politikom, gospodarskim radom uoče. Zato i Italija, kad joj palo oko na podno Sicilije ležeći Tripolis, poslala je napred svoju „Banca romana“, da kupuje kamenolome, da monopolizuje lov spužava, da eksportira marvu, a kad je Turska, proziv namjere Rima, odgovorila proglašujući kamenolome unutar vojnog pojasa, zabranjujući eksport spužava i marve, Italija uzela je taj i slični postupak Porte za izliku, da zaposjedne Tripolis oružanom silom.

Rieč „okupacija“ dobila je osobito značenje od onog časa kada je naša monarkija okupirala Bosnu i Hercegovinu. Na ovu okuciju pozivlje se i Italija, da opravda svoj korak u Tripolisu. Ali Austro-Ugarska može da se pozove na etnografski kontinuitet, jer Bosna i Hercegovina u narodnom pogledu jedno su sa Dalmacijom, Hrvatskom i Slavonijom, mogla se je izkazati kao zakrilnica kršćanskog elementa, koj je većina u onim zemljama, mogla se je napokon pozvati i na oslon u pučanstvu. Italiji nijedan od spomenutih momenata nemože da služi za opravdanje, jer u Tripolisu, osim par stotina Talijana, sve su sami Arapi i Turci, a u vjerskom pogledu osim malo kršćana i židova sve sami pristaše Muhamedovi.

Ali talijanima je pretiesno u svojoj vlastitoj kući i za to vidimo silno razvijeno izseljeništvo, koje je Italiju finacijalno preporodilo; Italija na svojih 286.682 kilometra četvorna uzdrži 32.5000 stanovnika, dakle 113 na kilometar evropski prama 76 u našoj monarkiji a 21 u četvornoj Rusiji. A Tripolis ima 1.051.000 četvornih kilometara, dakle je četiri puta veći od Italije, sa nešto 1 milijun stanovnika, niti 1 na četvorni kilometar, sa krasnom obalom u duljini od preko 1.500 kilometara koja u zaljevu velike Syrte prodire 400 kilometara u unutrašnjost Afrike, što je od neizmjerne važnosti za promet sa Sudanom. Poljodjelstvo i obrt u Tripolisu u žalostnom su stanju, ali je ono malo obradivog zemljišta silno plodno. Najvažnije vrela privrede pučanstva je stočarstvo (nomadi, Beduini) te je veliki izvoz blaga u Egipat i Malu, i obrt je skučen. Najvažnija grana obrta je lov spužava, koji bi se mogao lepo razviti kao i uzgoj nojeva. U trgovini najvažniji je eksport proizvoda srednjeg Sudana koji obavljaju karavane, a izvodi se znatni prašak, nojevo perje, slonova kost, guma, sumpor, kadkad i robovi, dočim se u Sudan uvozi korali, dragi kamen, zrcala, prstenje, razni mirisi itd. Prometnih sredstava uoče nema. Poštu iz grada Tripolisa do Bengasija, nosi jedan čovjek na devu, koja za to treba 15 dana. Po moru pak ide jedan brod svaka tri mjeseca. Dobrih cesta Tripolis ne poznaje.

Jedan civilizovani narod mogao bi učiniti od Tripolisa bogatu zemlju. Poljodjelstvo se dade razviti silno, tek je dosta da se doskoči velikoj suši, koja uništava polovinu usjeva. Zemlja je bogata podzemnim vodama, podneblje u dobrom dielu blago.

Tripolis sastoji se iz tri diela: 1. Barka, poznata u rimskoj povjesti kao Cyreneica; 2. Tripolis i 3. južne pokrajine. Sav ovaj teritorij bio je za rimskog carstva kao Regio Syrtica pripojen rimskoj provinciji poznatog pod imenom Africa Tripolitana. U sedmom stoljeću osvojio je ga Arapi. Sve do pred 80 godina grad Tripolis bio je selo gusara. Tripolisom upravljaju turske oblasti. Turska drži u Tripolisu posadu od cigih 15.000 vojnika.

Italija bi dakle htjela da na obalama afričkim obnovi staro rimsko carstvo. Ali pučanstvo u Tripolisu ništa nije uzduvalo od utjecaja Rimljana da bi s tog gledišta bio opravdan korak Italije. Postupak njen ostvilo je londonsko novinstvo „gustarstvom“, jer i sam

način, kako je do rata došlo, nema ništa civilizovane.

Do navještenja rata.

U noći između 26 i 27 rujna talijanska je vlada bez ikakvog bližeg povoda, a jedino jer je usljed razvoja maročkog pitanja bila u stanju da si osigura slobodne ruke, poslala Turskoj ultimatum navještaujući joj, da je, radi očuvanja svojeg ugleda te interesa i osiguranja života svojih podanika, odlučila oružanom silom okupirati Tripolis. Dan je rok Turskoj da se u roku od 24 sata promisli, to jest da se pokloni.

Turska je u odgovoru odbila prigovor Italije, da se je ona pokazala neprijateljskom prema talijanskim poduzetima u Tripolisu, spominjući ujedno svoj predlog nedavno talijanskoj vladi učinjen za nagodbu, koja je davala Italiji u Tripolisu velikih ekonomskih pogodnosti. Ujedno pita Turska, neka joj Italija naznači, koja jamstva traži sa sredjenje prilika u Tripolisu.

Talijanska vlada nije se na ovaj odgovor Porte osvrnula nego je Turskoj najvjestila rat.

Rat.

I tako se je mlada Italija po prvi put upustila u otvoreni rat, ako se uoče ovo može ratnom nazvati. Talijansko brodovlje blokiralo je obalu Tripolisa još prije nego je rat navješten i prije nego je iztekao rok ultimatumu navailo je na turske topiljake na jadranskom moru. Ovo je sve Turska objasnila veleavlastima posebnom notom.

Dogadajni od navještenja rata mogu se u kratko predočiti ovako: Talijansko brodovlje blokira obale tripolitanske; zaustavlja i pleni turske transportne brodove, potapa u albanskim vodama tursku torpiljarku i izkrcava vojsku u Prevezi u Albaniji. Odmah zatim Italija je prisiljena službeno demantirati viest o izkrcavanju u Prevezi, jer je Austro-Ugarska podigla prigovore radi povrede međunarodnog ugovora.

Dok Italija sprema vojnu ekspediciju od 80.000 ljudi pod zapovjedništvom generala Caneve, Turska mobilizuje sve svoje redovite čete i redife, da dozvolom Englezke preko Egipta maršira prama Tripolisu, buduć joj put po moru zatvoreni od talijanskog ratnog brodovlja. Sve viesti o uništenju turskog brodovlja pokazale se neistinite.

Nije izključeno, da se među ratujuće stranke stave Njemačka i Austro-Ugarska. Javno mnenje i Englezke i Rusije nije sklono Italiji. Tako „petrogradska Rieč“ predbacuje Italiji da je svojom provokacijom stavila u pogibelj mir Evrope, to više što nije izključeno da bukne požar na Balkanu. Na Cetinju i onako upriličuju se demonstracije uprilog Italiji i daje se razumjeti, da je Crna Gora spremna prodrieti u Albaniju.

Potop Skradinske občine.

(Od našeg naročitog izvjestitelja.)

Skradin, 4 listopada.

Za dobe Rimljana Skradin i okolica cvali. Cvali su i za vladanja domaće dinastije. A pod moćnim knezovima Bribira bili prvi — zemaljski raj. Nu kad baba ne imala vruga — pripoveda se — kupila gudinu. Tako i naši predji svojevoljno dali se pod jaram mongolske dinastije — Magjara Arpada. Od tad počelo zapadati sunce i nad Skradinom i okolicom mu, dok pod Turčinom i Mletčićima neobavise ih smrtni povlaci. Uzdišućem gradu i okolici, za vladanja Francuza, bilo nade životu. Kratkotrajna radost. Šume poharane, svugdje barušina; malarija kosila ono krotko, marljivo i radišno pučanstvo. Kada Marka izjede sramota, austrijska vlada kroz zadnji decenij potrošila skoro pol miliona kruna za uređenje, pošumljenje, asanaciju občine, napose grada Skradina. Bajaslovna svota novca uložila se, a ipak ne samo nikakove koristi, nego dapače štete.

Otrag 10—12 godina nad gradom Skradinom prolomio se oblak. Znatnu štetu gradjan pretrpili. Započelo se uređenje „Rivine jaruge“. Do „Japage“ šumarski odsjek izvršio svoju, a napred sa uredbom do grada — do rieke Krke, nastao darjar u Beču: da li to ima trošiti zaklada poljodjelstva ili ona za asanaciju, pa posao otegnuo. U to došlo do aneksije Herceg-Bosne, te se uplelo ministarstvo rata, pa tko da na Bugara pogleda! Prolom oblaka u jutro, na osvit prošle nedilje pokazao i dokazao vladodržcima, da kad se ima kuća zidati, treba ju s temelja započeti, a ne skrova. A jednom radnja započeta da ju treba i dovršiti.

Usljed brzojavne obavijesti sa strane občine, odmah isti dan našli se na licu mjesta: službeno osoblje sa šibenskog Poglavarstva te i zastupnik na cesarevinskom vieću velu. dr. Dulibić. Usljed primljene obavijesti sa strane ugl. Uredništva „H. R. ja sam se u Skradinu našao sutradan, u ponedjeljak. Zašao sam u okolicu, pohodio sam nekoja sela jer sve nije bilo moguće, a nije ni trebalo, svim selima šteta na istom brdu otkata. Povodanj u crno zavio: Dubravice, Veliku glavu, Plastovo, Bratiskovce, Vačane, Piramatovce, Žorapanj Lonkoviće itd.; grad Skradin, a vrhunac nesreće razlio se nad Rupam i Ičevom. Putevi razrovani, vinogradi uništeni, panjevi izčupani, krasni kukuruzi potopljeni i raznešeni u Krku, oranice zasute pjeskom i kamenjem a vrtovi muljem; mostovi oštećeni, a „prijobiji“ podignuti ogromnim troškom na „Rivinoj jaruzi“ i drugdje sražva sa zemljom. Šteta neprocjenjiva. Seljak zdreži. U Skradinu voda prodrla u podrumu u kuće, za m. 1.50 visine. Dobroti odnieti

voda samog ulja oko 2 kvintala, a Bedrici do 35 kvintala. Neima kuće koja nije pretrpila štetu. Još sva sreća da povodanj nije trajao mnogo vremena. Čovjek bi mogao mirne sazvjesti procieniti da šteta nadmašuje milion kruna. Ja toga ne ću, da utvrdim jer znamo, da šteta će biti službeno priznata onako i onliko kako izvjestje — oružnici. Pa šta bi se ja prtio u žandarstvo — vještvo!

Reći će se a tko da zapriče prolom oblaka? Istina. Nemoguće je. Ali je moguće doskočiti posljedica koje poplava za sobom ostavlja. Pokazalo se, da sva vladina osnova i radnja ne samo što ne odgovara svojoj svrsi, nego da nije ni tehnički ni solidno gradjena. Trosenih stotine hiljada kruna ko da se u Krku utopilo. Izpostavilo se, da i občina sa svoje strane, ni u koliko je mogla, ni u koliko joj novčana sredstva i radne sile bile na razpoloženje, nije nikad poduzela nikakova koraka, da barem kadikad na svoju ruku stošta skrupa, pročitsti, uredi A karonjstva je i u našeg težaka, jer hoće da plete kotac kao što mu je pleo i otac i djed i pradjed. Ovliko smatrao sam dužnošću nasjeći u dobru svrhu.

Za ovim potopom, u okolici Skradina među pučanstvom nastat će i gora bieda, nastat će — glad i bolest. Vladodržci dobacit će mu, ko otrag par godina, koji kvintal kukuruza i mirna Bosna. Za prasud su mekinje, a čovjeku, pučanstvu hoće se novčane podpore, hoće se uredbe voda i puteva, pošumljenja goleti i asanacija malaričnih predjela, ako će im biti zdrave, snažne i za rad sposobne mišice. Kukuruzom nek vladodržci kljakuju — svoje tuke.

ATENTAT U BEČKOM PARLAMENTU.

Pet hitaca iz revolvera. — Nišan: ministar pravde! — Atentator Njeguš.

Beč, 5. listopada.

Danas popodne u parlamentu Nikola Njeguš pok. Jove, iz Šibenika, drvodjelac, od 27 godina, izpalio pet hitaca iz revolvera proti ministru pravde dr. Hochenburgeru. Srećom nitko nije ozleđen.

„Ubojice! Anarhisti!“ — dovikahu prenezaženi zastupnici bečkog parlamenta svojim socialističkim drugovima, kada je prekojuče malo iz početka sjednice prozujilo mimo njihovih glava pet hitaca iz revolvera. A kakav li je tek bio dojam u našem Šibeniku, kada je kō munja preletila gradom viest, da je taj anarhistički atentat počinio jedan individuum, koga je Šibenik slučajno rodio, u Drnišu mu domovnost, a tamo preko Lovčena domovina njegovih predja!

Tko izvan Šibenika nije poznavao Nikolu Njeguša, a čitao je u „Narodnom Listu“, „Slobodi“ i „Našem Jedinstvu“ o silnom teroru i grototama koje da počinjaju naši pristaše na protivnicima, bit će si predstavio Šibenik kao leglo pravaških anarhista, a Nikolu Njeguša njihovim osvjetnikom. Pogotovo moglo se misliti tako o Šibeniku i nama pravašima, kada je sa najviše autonomne vlasti u zemlji pala o šibenskim pravašima rieč, da su krvopije. Podržavati takovo mnenje o Šibeniku i šibenčanima u interesu je tolikih sumnjivih stvorova, špekulanata i zločinaca, pa je zato shvatljiva uzrujanost svakog pravog šibenčanina na groznu viest o ogavnom atentatu na ministra pravde.

Tko je atentator?

Mi ćemo vam dakle predstaviti tog junaka dana, kojemu nije dala mira slava ubojice ruskog ministra predsjednika Stolypina.

Nikola Njeguš Vavrak rodio se godine 1884 u Šibeniku, pripadnik je občine drniške, starinom Crnogorac, drvodjelac. Otac mu Jovo držao je u Šibeniku. krčmu pod imenom „Andemo dal Jovo“, a bio je rođeni alkoholist, pa zato i djeca mu degenerirana. Njeguši su pravoslavne vjere, ali je Nikola pred više mjeseci, vjeran socialističkoj nauci, izjavio da je bezvjerac. Poznat je nemirnjak koji je često imao sukoba sa policijom. Nosio je uvijek oružje. Bio je prekršajno osuđen radi djeljenja socialističkih spisa. Često je bio odsutan iz Šibenika. Od 12 godine, kada mu umro otac, pa do 17 živio u Ugarskoj. Bio je dopisnik socialističkih novina i radi svog socialističkog djelovanja u vojsci višeput kažnjen. I u Šibeniku kušao je socialističko propagandu, ali je bio loše sreće. Zadnje doba putovao je po Srbiji i po Hrvatskoj. Oduputovao je iz Šibenika 25 rujna te preporučio da mu poštu šalju jednom prijatelju u Split.

Nikola ima žive braće, sestara i majku. Otac mu imao rodbinskih sveza sa crnogorskim Njegušima. Stric pok. Jove bio je vladika crnogorski.

Pet hitaca iz revolvera — demonstracija.

Nikola je dakle izpalio u parlamentu na ministre pet hitaca iz revolvera i kod preslušanja izjavio da je imao namjeru ubiti ministra pravde. Ovdješnji listić demokratske stranke, koja je u Nikoli Njegušu imala najrevnijeg suborioca i njim se služila, nalazi u ovom atentatu samo običnu demonstraciju. Nikola je — veli — otišao u palament i demonstrirao pucajuć iz revolvera“. Pjevanje, poklici, mačja derača, razbijanje prozora itd., sve to nije demonstracija. Demonstracije su kada radi nož i revolver, a atentat — misle naši demokrati — samo je onda kada se topovi, mješite tanetima, nabijaju ministrima i vladarima!

Za čast Šibenika!

I ne samo da onaj demokratski listić nastoji prikazati zločin Njegušev kao jedno nedužno djelo, nego o osobi atentatora kao i o ambijentu u kojem je nikao ima takvih rieči simpatije, da bi ga skoro htio proglasiti mučnikom i idolom poput Ferrera. Toliko je njima, kojima su puna uvijek usta Šibenika, na srcu dobar glas našeg grada!

Moralni krivci.

I moraju ga braniti. Ta Njeguš je samo dobar učenik njihove škole. Ono što je sada pokušao proti ministru, pred četiri godine za izborne borbe, kao oduševljeni pristaša demokratske stranke, pokušao je proti načelniku našega grada dr. Krstelju, htijući ga ubiti, radi česa je, i ako mu je dr. Krstelj bio oprostiti, osuđen na mjesec dana zatvora. A kada je obično redarstvo bilo primorano da proti ovakvom razratnom elementu postupa, digoše se olimpijci oko „Narodnog Lista“, kulturni elementi oko „Slobode“ i čestite duše oko „Našeg Jedinstva“, ne spominjuć amo njihovog druga u Šibeniku, i oboriše se na šibensku občinu jer postupa proti tako „odličnom građaninu i inteligentnom mladiću.“

I eto, Beč, parlament, ministri, čitav kulturni sviet morao je osjetiti, da taj „odlični građanin“ i „inteligentni mladić“ nije nego jedan obični zlikovac. I za tog zlikovca oduševljavala se utvaraško-demokratska štampa i radi takovih zlikovaca naši ljudi morali su trpjeti prostačtva svakojaka, pa i osvete samog Zemaljskog Odbora? I A kad vidimo sve to, kad razmislimo kako i danas neki hoće da ovog prostog zlikovca ovjenčaju viencem čestitosti i mučeničtva, nameće se samo po sebi pitanje, koliko udjela i odgovornosti u zločinu Njeguševu imaju ovi njegovi prijatelji?

Škandali u parlamentu.

Pišu nam iz Beča 5. ov. mj.: Nakon skoro tromjesečne „stanke“ danas je carevinsko vijeće nastavilo svoj rad, ali je već pred otvorenjem sjednice bilo pozorištem strašnih škandala. U parlament došla je deputacija od 300 male češke djece pod vodstvom od 300 male češke djece pod vodstvom svojih učitelja, da zamole zaštitu protiv postupka bečkog magistrata koji je dao zatvoriti sve češke škole u Beču, uzdržavane od društva Komenski. Njemački zastupnici dočekali su onu djecu velikim demonstracijama hitujući je baciti van. Češki zastupnici skočili su u obranu. Na to je došlo do tučnjave. Nijemac Teufel je revolver. Nijemac Kroy i Čeh Lisy potukli se. Jedna češka gospođa pljunula u je obraz njemačkog zastupniku Humeru. Djeca su stala plakati i kričati. Težkom mukom uzpostavljen je mir.

Huškanja socialističkog vodje.

Na dnevnom je redu sjednice prešni predlog o skupoci. Prvi je govorio vođa socialdemokratista zastupnik dr. Adler, koji je dovršio svoj govor riječima: „Ja se čudim, da puk podnosi svoju biedu i da se nije još uzbuio.“

Pet hitaca u ministre.

U tom momentu jedan mladi čovjek iz galerije izpalio je pram ministarskoj klupi pet hitaca iz revolvra. U dvorani nastala je strašna strava. Kugle su frcale mimo glava prestrašenih zastupnika. Jedna kugla prošla je mimo ministra nastave grofa Stürgaha, druga mimo ministra pravde dra. Hochenburgera, treća mimo podpredsjednika Pogačnika, koji je uz ministra pravde bio u najvećoj pogibelji. Kugla se je zabilu u Pogačnikov podpredsjednički stol.

Ubojice! Anarhisti!

Zastupnici uzbuđeni 'okrenuše se proti socialdemokratima dovikujući im: Ubojice! Anarhisti!

Nakon što je sjednica opet otvorena, predsjednik Sylvester izjavio je svoje sažaljenje. Zastupnici dovikahu prama podpredsjedniku Pernsterforu, socialdemokratu: „Pernsterfor mora van iz predsjedništva!“

Dvije gospođe pale su u nesvjest. Parlament je na to zatvoren te je svakomu ulaz zabranjen. Uzbuđenje je bilo strašno te je sjednica bila prekinuta. Zastupnici čestitahu ministru pravde, što je umakao pogibelji.

Atentator, nakon što je izpalio hitce, uzkliznuo je: Živila internacionalna socialna demokracija! Pri preslušaju izjavio je, da je imao namjeru ustrijeliti ministra pravde zbog osude socialistu radi izgređa u bečkom Otakringu prigodom demonstracija proti skupoci.

Iztraga.

O atentatu odmah je obaviješteno državno redarstvo u Zadru, koje je dalo shodne naredbe te su dva činovnika ovdješnje političke vlasti obavili u četvrtak večer premetačinu u Njeguševu stanu. U noći pripisio je amo iz Zadra šef državnog redarstva dr. Gustin te su nastavljene premetačine kod nekotjih sumnjivih osoba.

Napadno je, da je Njeguševog druga nekog Ivkovića iz Crne Gore, koji je imao udjela u poznatoj aferi o bombama proti knjazu, u četvrtak nestalo iz Šibenika.

Šibenik u brojkama.

Novine su ovo dana doniele statističke podatke o trgovačkom i pomorskom prometu u Trstu i ostalim austrijskim lukama. Je li slučaj ili čija zloba, činjenica je svakako, da su u tom pregledu podatci za Šibenik krivi, naravski na njegovu štetu.

Statistika o prometu pomorskom govori samo o tome, koliko je parobroda u jednoj godini iz pojedine luke izišlo i koliko tona dotični parobrodi mjere. Tako je u god. 1910. iz austrijskih luka izišlo 161.995 brodova sa 23.115.636 tona. Najviše je išlo brodova iz Opatije i to 11.588 sa 898.327 tona, zatim iz Trsta 11.025 brodova sa 4.030.944 tona, pa iz Splita, Zadra, Šibenika, Pule, Gruža itd. Kako vidimo, Opatija je brojem brodova nad samim Trstom, što nimalo ne dokazuje, da je Opatija kakav trgovački grad, koji bi se mogao nještiti sa Trstom i potamiti njegovu slavu. Ova statistika bilježi svaki parobrod, koji je iz Opatije odplodio, a ima ih kraj konkurencije između hrvatskog, austro-hrvatskog te ugarsko-hrvatskog parobrodarskog društva sva sila i po ciglih 20 tona sadrži i ta se sadržina broji makar parobrod bio prazan. Tako je sa Zadrom, sa Splitom, pa Dubrovnikom i Kotorom, odakle putuju brzi parobrodi, čija se sadržina jednako broji makar ne izkrcali ili ukrcali niti jednog putnika (robe i onako ne nose).

Naprotiv po trgovačku važnost jednoga grada odlučujuća je statistika o prometu trgovačkom, koji nam kaže, koliko je u jednu luku robe izkrcano i koliko je iz nje ukrcano. Tu onda imamo za god. 1910. ovaj pregled austrijskih luka:

1. Trst: izkrcano 20,946.000 kvintala, ukrcano 8,147.000 kvintala — ukupno 29,092.000 kvintala;
2. Šibenik: izkrcano 1,200.000 kvintala, ukrcano 3 milijuna kvintala — ukupno 4,200.000 kvintala (a ne izkrc. 435.000, ukrc. 1,812.000 — ukupno 2,247.000 kvintala kako je pogriješno objavljeno u drugim novinama);
3. Gruž: izkrcano 289.000, ukrcano 1,412.000, ukupno 1,700.000 kvintala;
4. Metković: izkrcano 258.000, ukrcano 781.000, ukupno 1,039.000 kvintala;
5. Split: izkrcano 305.000, ukrcano 712.000, ukupno 1,015.000 kvintala;
6. Zadar: izkrcano 289.000, ukrcano 59.000, ukupno 348.000 kvintala — itd.

Šibenik dakle sam ima veći trgovački promet nego Gruž, Metković, Split i Zadar skupa (4.200.000 prama 4.100.000).

Ova prednost Šibenika još više odskače kad se uzme u obzir material izvođa i uvoza. Izvozi se drva, ugljen, karbid, umjetni gnoj, celuloza, buhač, bajame, vino, ulje itd., uvozi se pak u glavnom žitja, prekomorska roba i razni sirovi materijal.

Prvenstvo Šibenika zrcali se najbolje u jednogodišnjem prometu, što ga imalo mletački parobrodarsko društvo sa parobrodom „Veneto“, koji je podržavao sedmičnu prugu između Mletaka i Splita. Parobrod je ukrcao putnika: u Šibeniku 853, u Mletcima 577, u Zadru 515, u Splitu 471. Robe pak ukrcano je: u Šibeniku 1789 tona, u Mletcima 933, u Splitu 62, u Zadru 26. Unišilo je napokon: u Šibeniku lira 16.845, u Mletcima 16.405, u Splitu 5975 i u Zadru 4920.

Osobito je napadno, da je „Veneto“ ukrcao robe u Šibeniku jedno 30 puta više nego u Splitu, a 70 puta više nego u Zadru. Uvažimo li to, a sjemimo li se kampanje, koju je stanovitva splitska štampa vodila proti tome, da „Veneto“ pristaje u Šibeniku, onda nam je jasno, kako odurna spletko škvala se proti Šibeniku i kako se godine i godine rovarilo, da se zaustavi njegov razvoj.

Čujemo, da će „Veneto“ uzdržati prugu i da će je talijanska vlada subvencionirati. Preporučili bismo samo, da se povratni na stari vozni red, da naime polazi iz Šibenika za Mletke svakog četvrtka, kada i onako nema druge pruge za Zadar. To je tim laglje moći učiniti, kad i onako parobrod počiva utaman u Splitu preko 30 sati. Ova preinaka bit će u interesu Šibenika, a i samoga društva.

„HRVATSKA RIEČ“

radi štrajka u tiskari bila je primorana privremeno obustaviti izlaženje. Dok se prilike srede, izići će jedanput na tjedan (u subotu), a nakon 15. ov. mj. početi će izlaziti redovito i to tri puta na tjedan. Pobježi javit ćemo u narednom broju. Do konca godine starim predplatnicima ne će se povisiti predplata, dočim za nove predplatnike kao i za stare počam od nove godine predplata iznosi 15 K na godinu. List će izlaziti sa najnovijim brzojavnim vestima u jutro, tako, da će ga istog dana imati i predplatnici izvan Šibenika. Umoljavamo zato naše prijatelje, da šire naš list i da nam javne imena svojih znanaca, društava i javnih lokala, koji bi htjeli „Hrvatsku Rieč“ držati.

Domće viesti.

Prva sjednica vrhovne uprave stranke prava. Još jednu gorju moraju da progutaju raznoliki naši unutarnji i vanjski neprijatelji. Akcija za jedinstvo stranke prava potresla ih i sumnела, pa gledahu svakojakim spletkama i sumnjivim razbiti naše redove. „Pokret“, „Obzor“, „Sloboda“ i ostala slavosrbska štampa udarile na nas prikazujući nas pomagajima Tomaševićem. I baš u oči prve sjednice vrhovne uprave stranke prava, koja se dne 4. o. mj. sastala u Zagrebu, magospodar Tomašević ministar predsjednik magospodara Khuen, odgovarajući na odnosne izvode poznatog spletkara Polonija, koji je prikazao sastanke pravaških izaslanika iz svih hrvatskih zemalja kao nekakav trialistički kongres, zaprijetio se nama pravašima — ako izadjemo na ulicu, to jest ako počnemo na ulici manifestirati i raditi za naša načela — da će proti nama postupiti prema članku X. od god. 1870., to jest da će nas vještati. Pobožna je zaista namjera magjarskog ministra i mi mu na tom

komplimentu najljepše zahvaljujemo. Ljepši pozdrav nisu pravaški prvaci o prvom sastanku mogli imati od ovog, koji im šalje poznati „usrećitelj“ Hrvatske, Khuen Kedervary.

Prvi sastanak iznenadio je i najveće optimiste. Na njem su zastupane sve hrvatske zemlje. I naša tužna Istra odhrvala se teroru stanovih elemenata te pristupila na sastanak. Sve ovo daje nam nade, te ćemo u nedaleko vrijeme moći reći: izvan stranke prava nema Hrvata.

Iz Dalmacije prisustvuju sjednici Don Ivo Prodan, dr. Drinković i dr. Krstelj; iz Banovine dr. Starčević, Zagorac, Akačić, Šegvić, dr. Horvat, dr. Prebeg, dr. Bošnjak, dr. Milobar i dr. Pazman; iz Bosne i Hercegovine pristupio je sam dr. Perišić, dočim ostali, zapriječeni sjednicom sabora, najavili su svoj dolazak za petak. Istrani, koji su za delegate izabrali dra. Laginju, zastupnika don Šimu Červara i župnika Slokovića, službeno zapriječeni, pristajuju na zaključke, dali su se zastupati po Cezaru Akačiću.

Sastanak je otvorio dr. Prebeg te za dobrog predsjednika predložio zastupnika Prodana. Privremenim tajnikom izabran je zastupnik Zagorac. Na to se povelu razprava o dnevnom redu, dočim o predlozima glasovat će se kad stignu delegati Bosne.

Promjene na namjestništvu. Javljaju nam iz Zadra: Kao nasljednik Nardelliev dolazi grof Attems, a za mjesto namjestništenog podpredsjednika spominju se dvorski savjetnik na vrhovnom sudu pl. Rubelli i poglavar u Kotoru Budisavljević.

Štrajk učitelja. Kako saznajemo, u pokrajini je više pučkih škola zatvoreno radi pomankanja nastavnih sila. Od ljetos izučeni preparandisti preparandija u Arbanasima tek 4 posvetišta se učiteljskom zvanju, a ostali odoše u druge službe gdje im je laglje živjeti. Ovo je prvi korak štrajku učitelja, pa je red da se kompetentni faktori malko zamisle u ovu žalostnu činjenicu.

Promjene na pošti. Pišu nam iz Zadra: Na ravnateljstvu pošte zbile su se neke promjene. Činovnik Rossini premješten je sa odsjeka personalnog na ekonomski, a u odsjek personalni na njegovo mjesto, kao i na ono izpražnjeno smrću pok. Dušana Bogdanovića premješten su gg. Kirigin i Prijatelj.

Bilo je tužba u novinstvu, da se kod manipulantnog osoblja na ovdješnjem poštanskom uredu Hrvati sustavno iziškuju i bacaju u pokrajnju. Dne 1. o. mj. premješteno je iz Zadra 5 manipulantica, od kojih su 4 talijanašice.

Saborski klub stranke prava povećao se jednom novom vrstnom silom, u osobi zaslužnog bivšeg načelnika Makarske gosp. Mate Klarića, koji je izabran u svom rodnom gradu.

Makarsko-meretvaški kotar također je posvjedočio svoje pravaško vjerovanje, ali u protivnici raznim bezzakonjima potisnuli našu većinu u Metkoviću za sama 3 glasa, tako, da je izabran utvaraško-demokratski kandidat Francić sa 45 glasa, dočim naših 43 biranih birača nije stupilo na biralište.

Novi zborni zapovjednik u Sarajevu. Na mjesto generala Aulfenberga, koji je nasliedio baruna Schönachina u ministarstvu rata, imenovan je za zbornog zapovjednika u Sarajevu FMZ. Borojević, zapovjednik VII. domobranskog okruga u Zagrebu. Borojević rodio se u Humetiću u Hrvatskoj. Sada mu je 55 godina.

Iz grada i okolice.

Sažaljenje ministru. Naša občina izrazila je ministru pravde Hochenburgeru svoje sažaljenje nad ogavnim atentatom.

Dvorski savjetnik barun Marojučić boravio je početkom ovog tjedna u našem gradu u školskim poslovima. Imao je prilike uvjeriti se o neprikladnosti nekih školskih zgrada.

Nova zgrada realke. Ministarstvo je pristalo, da se nova zgrada za realku gradi iza crkve Bl. Gospe u Varošu na prostoru od 3000m². Zemljište je pregledao školski referent barun Marojučić, a platit će za nj občina crkvinarstvu 30.000 K.

Razvitak školstva u Šibeniku. Realnu pohađa u I. raz. 46 učenika, II. raz. 47, a III. raz. 49 učenika; ukupno 142 učenika sa 9 nastavnih sila.

Žensku građansku školu pohađa u I. raz. 30 učenika, II. raz. 21, III. raz. 18, a tečaj usavršavanja pohađa 20 učenika; ukupno 89 učenica sa 8 nastavnih sila.

Četvororazrednu mužku pučku školu u gradu pohađa 242 učenika; četvororazrednu mužku pučku školu u Varošu pohađa 266 učenika; trorazrednu žensku školu u gradu pohađa 170 učenika; trorazrednu mješovitu školu u Docu pohađa 181; dvorazrednu mješovitu školu u Crnici pohađa 162, a peterorazrednu žensku školu sv. Lucije pohađa 210 učenika; ukupno pohađa pučku školu 1231 diete. Pri svim

pučkim školama nastavljaju 21 učiteljska sila i 3 vjeroučitelja.

Škola u Docu. Na početku ove školske godine otvorila se trorazredna mješovita škola u Docu. Ustanovljenjem ove škole došlo se u susret davnoj želji Določana, a svaki školski okoliš ima svoje školske historije, te se može reći, da školske prilike u Šibeniku cvatu i napreduju. Nek je na čast onima, koji su ne samo prožeti mišlju, da je škola jedna od najvećih blagodat ljudstva, već i sve svoje sile ulažu, da i djelom posvjedoče.

Tečaj usavršavanja. pridružen mjestnoj građanskoj školi bio je svečano otvoren na 16. rujna t. g. Tečaj ima praktičan smjer, a svrha mu, da što temeljitije naobražava um i srce djevojčica, da jednom postanu vrstne domaćice, čestite majke i uzorne žene. Za Šibenik je ovaj tečaj prava blagodat, a prvi je ove vrsti u pokrajini. U tečaju poučavaju se znanosti i vještine za obću i stručnu naobrazbu. Osim predmeta, koji se poučavaju u I., II. i III. raz., poučavati će se suviše: nauka o uzgoju, moderna književnost, higijena, kućanstvo, francuzki jezik, trgovačko dopisivanje na hrvatskom, talijanskom i njemačkom jeziku i trgovačko knjigovodstvo. U ovom tečaju nastavljaju učiteljske građanske škole, profesori mjestne realke, I. bankovni činovnik, a higijena je povjerenja školskom liečniku dr. F. Dulibiću. U sve poučava 14 nastavnika.

Brodolomci. U subotu dne 30. rujna oko 10 sati u noći Acalin Ivo p. Ive, Tabulov Jakov p. Mate i žena ovoga Fortunata, iz Zlarina, vraćali se brodom iz Vranjca, gdje su nakupovali masta jedne 36 hektolitara. Kod Ploče blizu Rogoznice zahvatili ih žestoki oštrobjebi i razbije im brod o Ploču. Ljudi se spasili, dočim bačve s mastom potopile se. Jedna bačva nadjena je kasnije kraj Prvića, a druga blizu Srime. Te plutajuće bačve, kape i sam brod dadoše slutiti, da se je dogodila strašna nesreća, kod koje je imalo stradati ljudskih života. Ovdješnja lučka oblast dala se odmah na posao te je upravitelj gosp. Selestrin pošao u pomoć brodolomcima, ali nije mogao na njih naići. Oni se međutim zaklonili u Ražnju, hvalčić Bogo, što ih ova nesreća nije stajala i njihovog života.

Promet u šibenskoj luci. Dne 4. o. mj. pripjeli su u šibensku luku sljedeći parobrodi: „Mostar“, iz Metkovića, na pola pun, kapetan V. Krampus, 776 tona, da krca drva; „Emma“, iz Jakina, prazan, kap. F. Scopinich, 412 tona, da krca ugljen; „Sempere Avanti“, iz Katanje u Siciliji, kap. A. Calorio, 344 tona, da izkrcava sumpor.

Skradin bez učitelja. Primamo iz Skradina, da uslied premještanja vrednog učitelja g. Kristić u Split grad ostao bez učitelja, pa da to nije pravo ni pravica. Mi smo se dali izpitati, te braću Skradinjane možemo obveseliti, jer su nadležne školske vlasti već tom svom pomankanju doskočile imenovanjem za Skradin dosadašnjeg učitelja u Dubravici g. Lokasa. U Dubravici polazi jedna učiteljska.

Naše brzojavke.

Sukrivci Njeguševi.

Beč, 7. listopada. — Njeguš priznao se krivcem zločina. Pod sumnjom sukrivnje uapšen je neki Paulin.

Čestitke ministru.

Beč, 7. listopada. — Ministar pravde odbija sa svih strana čestitke, što je sretno umakao smrti. I vaš zastupnik dr. Dulibić čestitao mu

Za poplavom nastradale Skradinjane.

Beč, 7. listopada. — Zastupnik dr. Dulibić prikazao je u parlamentu prešni predlog o podnojni u Skradinu, pozivljući vladu, da odmah pritekne u pomoć nastradailima.

Tripoliss zaposjednut.

Rim, 7. listopada. Agenzija Stefani javlja, da je talijanska vojska zaposjela grad Tripolis. Turska posada povukla se u unutrašnjost.

Talijani pucaju u Albaniji.

Beč, 7. listopada. — Na ministarstvo vanjskih posala stigla je vest, da je jedna talijanska torpedača pucała na obale Albanije. Bojat se je novih komplikacija.

Proturevolucija u Portugalu.

Pariz, 7. listopada. — O proslavi godišnjice proglašenja republike zamjenjen je snažni pokret u većem dielu Portugala, koji ide za uzpostavljanje kraljevstva. Po zadnjim vestima monarhisti napreduju. Središte čitavog pokreta jest Oporto.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.) Vlastnik, i izdavač i odgovorni urednik: Josip Drežna.

Kronendorferova

alkalička naravna kiselica.

Dobiva se u drogeriji V. VUČIĆA, Šibenik

Hrvatske narodne poslovice

uredio V. J. Skarpa, cijena knjizi broširano K 5[—], a vezano K 6[—], nabavlja se kod „HRVATSKE TISKARE“ u Šibeniku i u svim knjižarama.

Eugen Pettoello

Pribor satova, zlatarskih i optičkih predmeta i kineskih srebrarija
Zlica, viljuška i noževa.
Zajamčena izradba sa 90 grama čistog srebra.
Pečata.
Svake vrsti rezbarije u kojoj mu drago kovini.
Bogati ilustrovani ocnik. Tvorničko stalno ciono.
Šibenik, Glavna ulica, br. 128.

POZOR RODOLJUBI!
Zahtjevajte posvudgde naše igraće karte

„PRIMORKA“

Prva slavenska tvornica igračih karata u Ljubljani.

HVATI! KUPUJTE ŽIGICE „SV. ČILA I METODA!“

Grubišić & Comp. u Šibeniku

Odpravništvo i stovarište za umjetno gnojivo
CALCIUMCIANAMID-A
(Società anonima per la utilizzazione delle forze idrauliche della Dalmazia).
Upute i razjašnjenja o uporabi na zahtjev badava i franco.

Papier à Cigarettes

ABADIE

SINGER „66“
IVAČI STROJ
NAJNOVIJI I NAJSAVRŠENJI.

SINGER
-- IVAČI STROJEVI --
SINGER MOGU SE DOBITI SAMO U NAŠIM VLASTITIM DUĆANIMA.

DRUŠTVO SINGER A. D. ZA ŠIVAĆE STROJEVE
ŠIBENIK — GLAVNA ULICA.

Na zahtjev šaljū se sve upute. Uzorci vezova kao i šiveni uzorci šalju se badava i franco.

Za bolestne na želudcu!

Svima, koji prehladom ili prenapiranjem želudca, užičkom slabe, neprobavljive, prehladne ili pretople hrane, te neumjerenišću dobju želućadni katar, grčeve, bolove, težku probavu i sluz, preporučamo dobar domaći izkusani lijek:

„Hubert Ullrich'scher Kräuterwein!“

Ovo biljevitno vino je sok dobrih i zdravih biljka, preparirano sa izvršnim vinom, te jača i obiluje probavni sustav, odstranjuje neprobavu, a pomaže pravljenje zdrave krvi. Uporabom ovog vina u zgodno doba odstranjuje se želućadne bolesti u znanosti. Simptomi kao: glavobolja, štucavica, ljutina, nadutost, sluz, bijuvanje, što prate kronične želućadne bolesti, nakon nekoliko dana liećenja nestaju.

ZATVOR i njegove zle posljedice: smalaksanje, kofika, kucavica srca, bezsanica, kao što i zgrušavanje krvi u dšigarcicama, hemoroidi, često se lijeće brzo sa DR. ULLRICHOVIM biljevnim vinom. — Isto tako i suho biljed lice, slabokrvnost, oslabljenje, koji su posljedica zle probave, slabe krvi i neurednosti u dšigerici. Pomaže kod slabog apetita, nervozne uzbuđenosti, nerazpoloženja, glavobolje i bezsanice.

Biljevitno vino podaje oslabljenju tielu novu snagu.

Biljevitno vino podiže apetit, pomaže probavu i hranivost, kao što i promjenu životnog štofa. — Uskoruje pravljenje krvi, umiruje živec i podiže veselje za život. Dokazuju mnoga priznanja i zahvalna pisma.

Hubert Ullrich'scher Kräuterwein može se dobiti u bocama po K 3— i K 4— u ljekarnama Šibenika, Skradina, Zadra, Driča, Tiesna, Biograda na moru, Benkovec Knina, Vrlike, Sinja, Kaštelstarog, Spiljeta, te u cijeloj Austro-Ugarskoj.

Takodjer razasliju ljekarna u Šibeniku 3 i više boca „Kräuterwein“ po originalnoj cjeni na sva mjesta Austro-Ugarske.

Čuvajte se patvorenja!
Zahtjevajte izričito:
„Hubert Ullrich'scher Kräuterwein“

Maje biljevitno vino nije nikakva tajna: Njegova sastojka jest: Malaga 450, Vinasta čista 100, Glicerin 100, Crveno vino 240, Sok od jaspina 150, Sok od trestanja 320, Mana 30, Koromać, anis, helenso, amerikanski, endiansko i kalmarso korelatje po 10, pomiješano sve skupa.

ULJARSKE STROJEVE KAO I PODPUNE UREDJAJE U SVAKOJ IZRADBI, NAJFINIJA IZVJEŠĆA, VINSKE PREŠE, SVE VRSTI MOTORA, MLINOVA I GOSPO-
:: :: DARSKIH STROJEVA :: ::

RAZASILJE

EMANUEL I OSKAR KRAUS
:: TRST, VIA S. NICOLO Br. 2. ::

BRZOJAVI: CARAUS, TRST — TELEFON Br. 2066.
Posjećivanja po našim inžinirima, proračuni i nacrti badava.

TVORNICI PAPIRNATIH VREĆICA

— ANTE ZORIĆ — ŠIBENIK — (DALMACIJA).

Tvornica je uredjena sa svim potrebnim strojevima izradjuje vrećice u svim veličinama i u svim bojama. Ovo je prvo i jedino domaće poduzeće ove vrste. Cijene su vrlo umjerene, te domaći potrošioei ne će imati razloga, da pored domaćeg poduzeća služe, se iz vana.

-- NARUČBE SE IZVRŠUJU VRLO BRZO I TOČNO. --

HRVATSKA VIERESIJSKA BANKA

PODRUŽNICA ŠIBENIK

Centralka DUBROVNIK. Podružnica u SPLITU i ZADRU
DIONIČKA GLAVNICA 2.000.000 K
PRIČUVNA ZAKLADA U PRITIČKI 250.000

BANKOVNI ODJEL
PRIMA ULOŽKE NA KNJIŽICE U KONTU KURENTU I ČEK PROMETU; ESKOMPTUJE MJENICE, OBAVLJA INKASO, POHRANJUJE I UPRAVLJA V RIEDNINE. DEVIZE SE PREUZIMU NAJKULANTNIJE. IZPLATEINA SVIM MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJAJU SE BRZO I UZ POVOLJNE UVJETE.

MJENJAČNICA
KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERETNICE, ZALOŽNICE, SRECKE, VALUTE, KUPONE. PRODAJA SREĆAKA NA OBROČNO ODPLAĆIVANJE, OSJEGURANJE PROTI GUBITKU ŽRIEBANJA. REVIZIJA SREĆAKA I VRIEDNOSTNIH PAPIRA-BEZPLAT. -- NO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA. --

PRODAJEM SVAKOVRSNIH KOŽA NA MALO I VELIKO. PRIMAJU SE I PISMENE NARUČBE IZ VANA UZ POUZEĆE, A POZNATIM I
:: BEZ POUZEĆA DO IZMINUCA UTANAČENOG ROKA IZPLATE. ::

MADEM VELIKU ZALIHU GOTOVIH CIPELA I RADIONICU SVAKOVRSNE OBUĆE I OPANAKA. IZRADJUJE SE BRZO I TAČNO PO NAJFINIJEM I NAJMODERNIEM SISTEMU. PODPISANI SE OSOBITO PREPORUČUJE GG. ČINOVNICIMA, C. KRALJ. VOJNIČTVU, ORUŽNICIMA I FINANCIAL. STRAŽARIMA. PRODAJE SE TAKODJER I NA MJESEČNE OBROKE.

AUGUST ŽIGON — ŠIBENIK.